

DEBAT 12 SEPTEMBER 2006, DE BALIE

Op 12 september 2006 organiseerden Kunsten '92, De Balie en het Theaterfestival een debat over de toekomst van de Nederlandse cultuurnotasystematiek. Aan het huidige beoordelings- en subsidiëringssysteem kleven behoorlijk wat nadelen. Gewezen staatssecretaris Medy van der Laan deed daarom in haar nota Verschil Maken voorstellen dit systeem te hervormen.

Deze plannen zijn niet eenvoudig te doorgronden en roepen enige vragen op. Het loont daarom deze plannen te vergelijken met het huidige systeem en andere modellen. Kunsten '92, De Balie en het Theaterfestival nodigden een aantal kenners uit die toekomstscenario's schetsten op basis van vier modellen: het huidige model, de plannen van Verschil Maken, het arts council-model en het marktmodel. Het verslag van de vier presentaties en het weerwoord van de referenten kunt u hieronder downloaden.

De hierna volgende discussie leidde door tijdgebrek niet tot het gehoopte Balie-akkoord: een door de sector geformuleerd alternatief voor de huidige cultuurnotasystematiek. Een gemiste kans, zo werd door velen betreurd. Zo pessimistisch zijn wij niet. De meeste genodigden waren het op hoofdpunten met elkaar eens over de nadelen van het huidige systeem en over de randvoorwaarden waaraan een nieuw systeem zou moeten voldoen. Dit kan als basis dienen voor een door de sector gedragen reactie op de in Verschil Maken vervatte hervormingsplannen en mogelijk een aanzet tot een nieuw systeem.

Dit debat werd georganiseerd in samenwerking met De Balie en Theaterfestival TF-1, met medewerking van Melle Daamen (Stadsschouwburg Amsterdam), Maarten van Hinte (Made in da Shade), George Lawson (SICA), Jan Zoet (Rotterdamse schouwburg), Neil Wallace (De Doelen), Ann Demeester (De Appel), Piet Barendse (zelfstandig organisatieadviseur) en Annelys de Vet (grafisch ontwerper).

INHOUD

1. HUIDIG KUNSTENPLAN-MODEL	
1.a. Toegelicht door Melle Daamen, directeur van de Amsterdamse Stadsschouwburg	2
1.b. Referent: Maarten van Hinte, mede-artistiek leider Made in da Shade/Cosmic	2
2. VOORSTELLEN MEDY VAN DER LAAN, VERSCHIL MAKEN	
2.a. Toegelicht door George Lawson, directeur SICA	3
2.b. Referent: Jan Zoet, directeur Rotterdamse Schouwburg	5
3. ARTS COUNCIL-MODEL	
3.a. Toegelicht door Neil Wallace, programmeur bij De Doelen	6
3.b. Referent: George Lawson, directeur SICA	7
3.c. Referent: Ann Demeester, directeur De Appel, instelling voor hedendaagse kunst	8
4. HET MARKTMODEL	
4.a. Toegelicht door Piet Barendse, zelfstandig organisatieadviseur	9
4.b. Referent: Annelys de Vet, grafisch ontwerpster	9

Verslag:
Raymond Frenken, eindredacteur Kunsten '92

1. HUIDIG KUNSTENPLAN-MODEL

1.a. Toegelicht door Melle Daamen, directeur van de Amsterdamse Stadsschouwburg

Uitgangspunt voor deze presentatie is continuering van het huidige subsidie- en beoordelingssysteem. Aan de orde zijn alleen incrementele veranderingen [d.i. veranderingen voortgekomen uit geleidelijk verder gaande ontwikkeling].

Kenmerken huidig systeem:

- Toetreding tot het kunstenplan is relatief eenvoudig, dit zou moeten leiden tot een dynamisch systeem.
- Instellingen met lange-termijnplannen kunnen voor vier jaar worden gesubsidieerd.
- Korterlopende projecten kunnen worden gefinancierd door fondsen en productiehuizen/initiatieven.
- Beoordeling vindt plaats door insiders (*peer review*).

Kenmerken huidige praktijk:

- Het kunstenplan is gaan dienen als model voor andere (lagere) overheden, bijvoorbeeld voor subsidiëring door stedelijke kunstraden.
- Het systeem leidt tot minder dynamiek dan gehoopt; het kenmerkt zich juist door een grote mate van stabiliteit. Veel instellingen zijn toegetreden tot het kunstenplan, slechts weinig treden uit. Ook liggen onverhoopt de verhoudingen tussen de sectoren redelijk vast. Bij invoering van het systeem werd nog gedacht dat er - naar behoefte - tussen de sectoren geschoven kon worden.
- Het systeem leidt tot versnippering. Er zijn heel veel kleine instellingen die gesubsidieerd worden met te weinig geld. Systeem dat wordt benoemd als *Laat duizend bloemen groeien*.
- Het systeem leidt tot depolitisering en polderen. Een compromis is in het systeem ingebouwd.
- Ieder land krijgt het systeem dat het verdient.

Kunst is een saai politiek onderwerp. Politieke gesprekken gaan over subsidies, niet over het belang van kunst. Er is een redelijke consensus onder de politieke partijen over het te voeren kunstbeleid. Dat leidt tot depolitisering.

Over twintig jaar

- Bij continuering leidt het systeem tot verdere technocratisering en depolitisering. Dat houdt in dat de politiek zich steeds minder met de kunst bemoeit.
- Er zal meer selectie plaatsvinden, de keuze om minder kleine instellingen te subsidiëren zal voortzetten. Denk aan de Amsterdamse Kunstraad die de laatste jaren wat stoerder optreedt.
- Grote instellingen zullen worden beoordeeld door vergelijkbare buitenlandse instellingen: internationale visitatie.
- Er zullen minder fondsen zijn door sectorgewijze samenvoeging.
- De scheiding tussen gesubsidieerde 'hoge kunst' en niet-gesubsidieerde 'lage kunst' blijft bestaan en wordt zelfs groter. Hierdoor zal de gesubsidieerde 'hoge' kunst verder marginaliseren. Dit systeem cultiveert de *incrowd* door repressieve tolerantie naar andere disciplines als nieuwe media etc..

1.b. Referent: Maarten van Hinte, mede-artistiek leider Made in da Shade/Cosmic

Dit systeem is het kind van de jaren zestig en zeventig, het is tot wasdom gekomen in de jaren tachtig en negentig, nu heeft het echter z'n beste tijd gekend.

De relevantie van 'hoge' kunstinstellingen marginaliseert. De hoge kunst schuilt in een bunkertje, terwijl buiten het échte ding gebeurt. Dat is verschrikkelijk, want als de canon niet aansluit bij wat er echt gaande is, steriliseert de kunst, is er geen sprake van doorstroming.

De vraag is, wat wil je, waar investeer je in? We moeten naar een systeem dat vitaliteit waarborgt, dat zich niet alleen richt op het proces maar ook op de inhoud van de kunst. Daarom is het nu tijd om na te denken over wat cultuur is en wat het betekent voor onze samenleving. Waarom kunst belangrijk is, waarom het voor kunstenaars belangrijk is zich op de maatschappij te richten en waarom het voor de politiek belangrijk is daarop te reageren.

Kunst is communicatie, het komt voort uit noodzaak, kunst gaat om emoties en ideeën.

2. VOORSTELLEN MEDY VAN DER LAAN, VERSCHIL MAKEN

2.a. Toegelicht door George Lawson, directeur SICA

In de rolverdeling die voor deze avond is uitgedacht word ik verondersteld aan de kant van de minister en het cultuurdepartement te staan. Kortom, aan de kant van de macht.

Ik zou dat natuurlijk niet doen wanneer ik het niet in grote lijnen eens zou zijn met minister en departement. Ik vind de uitgezette koers in de brieven Verschil Maken I en II niet het meest sexy standpunt dat je kunt bedenken, maar het biedt naar mijn stellige overtuiging de beste kans op een betere en maatschappelijk sterkere positie van de Nederlandse cultuur.

Wat was ook al weer het probleem:

Daar hoef ik weinig woorden aan vuil te maken. Ons cultuurpolitiek systeem is zijn oorspronkelijke functie als regelmatig ijkpunt van de inhoudelijke ontwikkelingen in de kunst kwijtgeraakt en functioneert alleen nog maar als subsidieloket. Dat doet het bovendien ook nog eens op een zo ziellose en beroerde manier, dat we het zicht op de inhoud compleet zijn kwijtgeraakt.

Bijvoorbeeld op het verschijnsel dat Ivo van Hove het probleem van de versnippering noemt; en anderen het 'alsmaar uitdijend cultuurnota-universum', maar dat in essentie op hetzelfde neerkomt. Namelijk dat we in Nederland liever pragmatisch verdelen dan inhoudelijk kiezen, liever in de breedte dan in de diepte investeren, kortom onvoldoende in staat zijn om op inhoudelijke gronden verschil te maken, laat staan daar ook de consequenties uit te trekken.

Bij buitenlandse cultuurprofessionals die ons land goed kennen maakt bewondering dan ook steeds meer plaats voor verwondering.

- a. Verwondering bijvoorbeeld over het onkritisch artistiek klimaat dat in ons land heerst; dat uit zich o.a. in een totaal gebrek aan onderlinge kritische reflectie. Sterker nog, wie per ongeluk wel kritisch is over een collega of collega-instelling wordt al snel voor arrogant versleten en plaatst zich toch een beetje buiten de club.
- b. Verwondering ook over het gebrek aan algemeen geaccepteerde inhoudelijke maatstaven. Alles lijkt even belangrijk gevonden te worden; alles kan, alles mag: dus omgekeerd lijkt niets er echt toe te doen. De vernieuwingsgezindheid en tolerantie die vroeger als pre van de Nederlandse cultuur werden gezien, worden steeds meer als onverschilligheid en nonchalance gelaakt.
- c. Verwondering tenslotte over de onrealistische manier waarop in Nederland, via het Thorbecke-principe de afstand van de overheid tot de inhoud van de kunst wordt beleden en de relatief geringe status en maatschappelijke betekenis van de kunst die daarvan oorzaak en gevolg tegelijk lijken te zijn. In Nederland hebben cultuur en politiek door een verkeerde rolverdeling niks wezenlijks met elkaar uit te wisselen. Wouter Bos vindt dan ook dat de politiek en de kunst in ons land in een klunzige, halfzachte omhelzing zijn geraakt. In het huidige cultuurpolitieke systeem wordt volgens hem de politiek niet gehoord waar dat wel zou moeten, nl. over de verbinding tussen kunst en samenleving. En wél gehoord waar dat niet zou moeten, namelijk over de enorme hoop subsidiebeslissingen. 'Dat genante subsidiegeschuif', zoals hij dat noemt. De PvdA trekt daaruit de conclusie dat de hele subsidieverdeling maar bij een Arts Council moet komen. Dat laatste vind ik weer een stap te ver en een typisch geval van 'naar de andere kant doorslaan', maar het standpunt van de PvdA maakt nog eens duidelijk dat politiek en kunst zich beter tot elkaar moeten gaan verhouden.

Waarom is Verschil Maken hierop het juiste antwoord?

1. In de eerste plaats bevrijdt Verschil Maken ons van het bureaucratisch infarct dat veroorzaakt wordt door elke vier jaar alle inhoudelijke discussies en alle individuele subsidiebeslissingen op één grote hoop te gooien en op hetzelfde moment door de dezelfde deur te persen. We gaan de subsidiebeslissingen voortaan over meerdere toegangspoorten verdelen en we gaan ze in de tijd een beetje loskoppelen van de discussies over de inhoud van het beleid zodat er weer ruimte ontstaat om zowel aan de inhoud als aan de individuele subsidiebeslissingen voldoende aandacht te kunnen besteden.

2. Daarmee worden we in de tweede plaats ook bevrijd van een inhoudelijk infarct. Ook al door het voorstel om voortaan onderscheid te maken tussen de schragende instituties in een discipline, de zogenaamde vaste infrastructuur die onder directe politieke verantwoordelijkheid blijft vallen en de noodzakelijke diversiteit aan alternatieve artistieke opvattingen en signaturen daaromheen, die in dit model bij de fondsen zou kunnen worden ondergebracht.

Dit maakt het mogelijk, en dwingt zelfs, tot het in alle disciplines opnieuw doordenken van de vraag hoe de kunst er in ons land voorstaat en hoe we de boel moeten inrichten om tot een zo bloeiend mogelijk kunstleven te komen. Zo'n beetje wat Ivo van Hove in zijn *State of the Union* alvast voor het toneel heeft gedaan. De Raad voor Cultuur is straks ook beter in staat om het goede voorbeeld van Ivo van Hove te volgen omdat het straks door een minder gedetailleerde bemoeienis een wat afstandelijker positie inneemt, wat hopelijk ook eens wat kritischer blik op onszelf oplevert. Zoals bijvoorbeeld de door de bekostigingsvoorwaarden veroorzaakte, onhoudbaar hoge uitstroom van ons kunstvakonderwijs en de steeds verdere verdunning van talent en middelen die daarvan het gevolg is.

Dames en Heren, Ik weet dat er in het veld veel twijfels heersen over Verschil Maken. De brieven laten immers nog veel te raden over de vraag hoe straks bepaald wordt, welke instellingen wél, en welke níet in de cultuurnota mogen blijven. Ik zou zeggen: laten we dat niet gaan vragen maar dat vanavond gewoon zelf gaan invullen. Ik geef U daartoe de volgende catechismus van Verschil Maken:

- a) Gaat het om een onderscheid tussen groot of klein? Neen. Iets kleins kan cultuurpolitiek ook gewoon tot de basis infrastructuur worden gerekend. Wanneer iets bijvoorbeeld aan een bepaalde plek gebonden is zoals bijvoorbeeld een werkplaats, productiehuis of jeugdtheatergezelschap. En als het rijk en de gemeente Rotterdam op basis van een inhoudelijk advies van hun adviesraden over de theaterinfrastructuur zouden vinden dat een groot gezelschap als basisinfrastructuur voor een stad als Rotterdam te weinig is en ze structureel plaats zien voor nog twee kleinere, dan hoort dat gewoon tot de basisinfrastructuur. Ik noem dit voorbeeld omdat ik weet dat gemeenten en provincies bang zijn dat zij straks over instellingen die zij belangrijk vinden niet meer met het rijk kunnen onderhandelen. Dat kan (althans in mijn visie) dus wel.
 - b) Gaat het dan om een verschil tussen langdurend of kortdurend? Neen, ook niet. Ook een instelling die tot de basisinfrastructuur hoort kan, als dat fysiek mogelijk is ten minste in het uiterste geval worden opgeheven, zij het dat er dan op die plek ook iets voor in de plaats komt. En een instelling die tijdelijk bedoeld is kan alles bij elkaar nog een behoorlijk lang leven hebben. En als het om de duur van de subsidiehoogte gaat is er al helemaal geen verschil want die blijft voor iedereen gewoon vier jaar.
 - c) Gaat het dan om belangrijk of minder belangrijk? Neen. Mickery is van enorme betekenis geweest, belangrijker dan welk repertoiregezelschap dan ook. Maar het was een tijdelijk instituut waaraan Ritsaert ten Cate zelf een eind aan heeft gemaakt. En hoe graag we dat ook gewild zouden hebben, zonder Ritsaert was er geen prolongatie van Mickery of vervanging denkbaar.
3. Rest nog de vraag of we met Verschil Maken ook het probleem van het genante subsidiegeschuif van Wouter Bos oplossen. Ik vind van wel. De politiek is immers bevrijd van al die onnodige bemoeienis met louter artistieke subsidiebeslissingen. En de politiek is precies daar waar we de politiek wel nodig hebben, en dat is bij de vaststelling van de hoofdlijnen van het beleid en van de infrastructuur en zijn schragende instituties. Wat wél en wat níet in die infrastructuur thuishoort, en waarom, is immers geen *rocket science*. Daar is politieke visie en ambitie bepalend en een sterke wederzijdse betrokkenheid tussen cultuur en politiek. Daar hebben we geen Arts Council voor nodig, integendeel voor dat probleem is het arts council-model beslist het verkeerde medicijn.

2.b. Referent: Jan Zoet, directeur Rotterdamse Schouwburg

De kern van het verhaal van George Lawson is dat het huidige cultuurpolitieke systeem is vastgelopen. Dat het is verworden tot een visie-ontberend subsidieloket. De nota Verschil Maken van Medy van der Laan zou hiervoor de oplossing moeten bieden. Al vind ik zijn diagnose hier en daar wat overtrokken, ten dele ben ik het toch eens met Lawson en zijn catechismus.

Verschil Maken geeft echter op een aantal belangrijke vragen geen helder antwoord.

- Beoordeling van subsidie-aanvragen zou volgens het voorstel overgeheveld moeten worden naar de fondsen, waardoor toezicht op de kwalitatieve beoordeling nog minder transparant wordt. Het is onduidelijk hoe deze beoordelingen plaatsvinden.
- Volgens Verschil Maken kunnen instellingen niet alleen voor vier jaar, maar ook voor twee jaar subsidie aanvragen. Wie dat gaat beslissen is nog niet uitgewerkt in dit voorstel.
- Vragen over hoe beoordelingscriteria worden vastgesteld en wie de A-instellingen zijn worden niet beantwoord.

Ook de taak van de Raad voor Cultuur wordt in Verschil Maken onvoldoende belicht.

Als hoofdprobleem wordt gesteld, dat het de cultuurpolitiek ontbeert aan visie op inhoudelijke ontwikkelingen in de kunst. Maar het advies van de Raad voor Cultuur is wel degelijk een visie. De Raad voor Cultuur heeft in zowel het huidige systeem als in Verschil Maken een heel belangrijke taak. Volgens mij zou de Raad voor Cultuur een regie- en bemiddelingsfunctie moeten krijgen. Ik deel de mening van Lawson over het 'bureaucratisch infarct' dat ontstaat doordat een onderbemande Raad voor Cultuur eens in de vier jaar een kwaliteitsafweging moet maken. Een gedeeltelijke oplossing hiervoor zou fasering van de beoordeling kunnen zijn.

3. ARTS COUNCIL-MODEL

3.a. Toegelicht door Neil Wallace, programmeur bij De Doelen

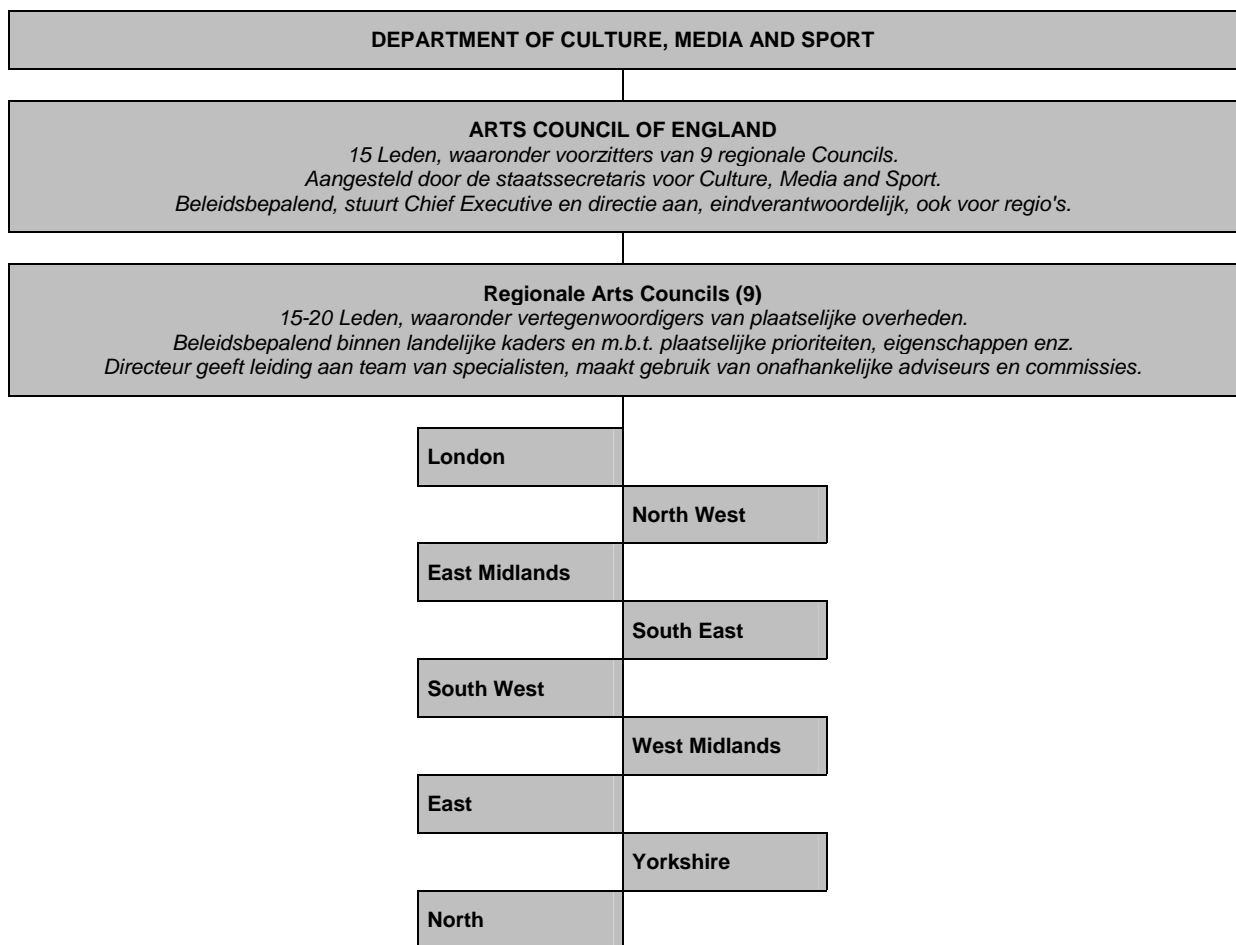
Het landelijke beeld (UK)

Het kunstbeleid in het Verenigd Koninkrijk wordt uitgevoerd door vier instanties:

1. Arts Council of England
2. Scottish Arts Council
3. Arts Council of Wales
4. Arts Council of North Ireland

Deze instanties vallen onder de verantwoordelijkheid van de overheden van Engeland, Schotland, Wales en Noord-Ierland, maar opereren onafhankelijk. Als voorbeeld wordt hier de Arts Council of England genomen, die op haar beurt weer is verdeeld in negen regionale Arts Councils.

Arts Council of England - structuur

Zestig jaar Arts Council of England - geschiedenis en statistiek

- CEMA (Council for Encouragement of Music and the Arts) tijdens de oorlog gecreëerd
- 1946: Arts Council of Great Britain
- Herstructurering in 2002
- Budget 2005-2006:
 - ± EUR 600 mio Department Culture Education and Sport
 - ± EUR 230 mio National Lottery
 - ± 1100 gesubsidieerde organisaties / artiesten

Speerpunten beleid 2006-2008

Our six overall aims are:

- *supporting the artist*
- *enabling organisations to thrive, not just survive*
- *championing diversity*
- *offering opportunities for young people*
- *encouraging growth*
- *delivering our values*

Voorbeeld: Arts Council of England, Yorkshire - profielschets

- 15 ledige Council benoemd vanuit de regio (hoge vertegenwoordiging gemeenten)
- ± 30 medewerkers, hoofdkantoor Dewsbury
- ± 12 specialisten en assistenten (*Arts Officers*) per *kunstgebied* (*combined arts, dance, literature, community arts, performance, training, education* enz.)
- Besluitvorming over subsidies: adviseurs en commissies die zowel meerjarige en incidentele subsidieaanvragen op basis van (interne) adviezen beoordelen en goed/afkeuren
- Greep uit jaarverslag: concentratie op *communities*, diversiteit, jongeren, beurzen voor individuele kunstenaars, diverse cursussen en opleidingen, circus, enz.
- Weinig grootschalige structurele gesubsidieerde instellingen
- Indrukwekkende uitstraling van 'bereik' m.b.t. alle hoeken van de regio

Acht kenmerken arts council-model

1. Advies- en subsidieverstrekken taken zijn verenigd
2. (Relatief) grotere afstand van het politiek arena (en debat?)
3. Grote inzet en betrokkenheid t.o.v. maatschappelijke doeleinden (*social inclusion, onderwijs, community, diversiteit, equal opportunities* enz.)
4. Onlosmakelijke verbonden met plaatselijke overheden
5. Partnership lijkt een doel op zich te zijn
6. Grote bevoegdheden van sectie-directeuren en commissievoorzitters
7. Gedegen en uitgebreide beoordelingsprocedures voor en met het veld (*continuous assessment*)
8. Localiteit is gezichtsbepalend

Arts council en Nederland - voor- of nadelen van het model ?

- Politieke arena: verhouding/ afstand tussen 'het mechanisme' en de politiek?
- Efficiency: advies- en subsidieverstrekken functies binnen één overkoepelende organisatie?
- Impartialiteit: evenwicht tussen onafhankelijkheid artiesten en (voor)beoordelingen ambtelijke apparaat?
- Beoordeling van het veld: kwaliteit van, en aandacht voor gedegen assessment-procedures?
- Beleidsbalans: tussen maatschappelijke (*community based*) en puur inhoudelijke (*artist-led*) doeleinden?

3.b. Referent: George Lawson, directeur SICA

George Lawson ging eerder op de avond al in op het arts council-model. Hij maakte duidelijk dat dit model wat hem betreft niet de oplossing is voor de problemen van het Nederlandse bestel.

Over dat arts council-model tot slot nog een paar woorden:

1. Het arts council-model is voor een land als Nederland niet het meest logische model. Dit model tref je vooral in Angelsaksische landen aan waar de collectieve sector een totaal andere omvang heeft dan bij ons; waar het culturele leven voor een veel groter deel dan bij ons commercieel is georganiseerd en voor het overige gesteund wordt door de private sector. Toch een beetje een soort *upstairs/ downstairs*-model. De culturele infrastructuur in die landen

is (op de toppers na) wat kwaliteit en diversiteit betreft zeker niet vergelijkbaar met die in continentale landen.

2. In onze ontwikkeling is het arts council-model een stap te ver en daardoor feitelijk een stap terug. In plaats van een grotere betrokkenheid van de politiek bij de cultuur, wordt de politiek eigenlijk het raam uit gekieperd. Dat is niet verstandig want bij ons is er juist reden om de verbinding te versterken. Het cultuurnotatiesysteem mag slecht hebben gefunctioneerd, het heeft wel voor één ding gezorgd. Dat is dat de Tweede Kamer, eenmaal geconfronteerd met alle financiële problemen, tot nu toe altijd geld bij heeft geamendeerd. Dat zal in een arts council-model, waar alle financiële ellende tot een zaak van de cultuur zélf wordt gemaakt, echt niet zo snel gebeuren. Maar het belangrijkste bezwaar is dat in het arts council-model alles weer op een hoop wordt gegooid. Een hele grote hoop waarin beslist wordt zonder *checks and balances* en waar alle macht in één hand ligt die daarover ook nog eens geen politieke verantwoording hoeft af te leggen. Dat lijkt me niet aantrekkelijk, maar in ons land waar de landelijke overheid maar 33% van de culturele uitgaven doet en dus altijd moet samenwerken met andere overheden, ook niet echt handig.
3. James Kennedy en andere buitenlanders valt op dat we in Nederland nooit echt inhoudelijk debatteren maar altijd bij voorbaat pacificeren; alsof het niet uitmaakt wat er uitkomt, als de neuzen maar dezelfde richting op wijzen. Daarom werken Nederlandse oplossingen op den duur vaak niet. Al willen we dat lange tijd niet inzien omdat we tenslotte allemaal voor die oplossing hebben gekozen. En pas als het allemaal zo erg is geworden dat we wel móeten toegeven dat we fout zitten, dan slaan we als een school vissen dan ook maar meteen radicaal de tegengestelde richting in. Kennedy noemt dat heen en weer slingeren, de Nederlandse manier van inhoudelijk discussiëren. Laten we dat vanavond anders doen en voor de verandering nu wel stevig met elkaar in debat gaan.

3.c. Referent: Ann Demeester, directeur De Appel, instelling voor hedendaagse kunst

Aan een klakkeloos overnemen van het Britse arts council-model kleven enkele bezwaren:

1. Het leidt tot een beklemmend localiteitsdenken; Nederland is te klein, geografisch gezien én qua spreiding van culturele instellingen, om te komen tot een vergelijkbare geografische fragmentatie.
2. Het leidt tot een inflatie van de bureaucratisering, met regionale monopolies.
3. Het leidt tot het verdwijnen van Nederlands systeem van *peer review*, dat ondanks een groot gevaar van subjectiviteit toch een belangrijke en bij voorkeur te handhaven factor is.

Gelukkig wordt in de aanvullende brief Verskil Maken II al aangegeven dat de staatssecretaris/ de minister niet van plan is het arts council-model te kopiëren. Het is heel moeilijk voor de culturele sector zelf een alternatief beleidsmodel te maken, zij kan in het beste geval kanttekeningen maken. Enkele kanttekeningen van Ann Demeester.

- De politiek van *Laat duizend bloemen bloeien* is op geen enkel vlak productief. Er moet flink gesnoeid worden. Niet met als doel een aantal bonsais te creëren, maar om flinke bomen te laten ontstaan.
- Voor experiment is continuïteit nodig. Je moet als maker niet contant je bestaansrecht hoeven bevechten en je zorgen te maken of er voldoende brood op de plank komt.
- Het ambtenarenapparaat van OCW kan een meer expliciete rol spelen. Een blijvend ambtenarenapparaat kan zorgen voor continuïteit, ook al wisselen de beleidspersonen.
- De sector kan wél haar eigen bestaan legitimeren. Op dit moment lijkt de sector niet in staat duidelijk te maken waarom zij moet bestaan. Benoem die redenen. Er is geen onderscheid tussen hoge en lage kunst, alleen verschil tussen goede en slechte kunst.

4. HET MARKTMODEL

4.a. Toegelicht door Piet Barendse, zelfstandig organisatieadviseur

Het marktmodel is geen reëel alternatief voor het kunstenplan. Als discussiemodel is het wel nuttig.

Ik verbaas me over de bijval die Verschil Maken krijgt. Deze nota biedt geen oplossing voor de bestaande problemen.

Verschil Maken gaat onvoldoende in op de scheiding tussen de taken de Raad voor Cultuur en het Ministerie van OCW. Zo is het bijvoorbeeld ondoenlijk om op basis van een inhoudelijk advies van de Raad voor Cultuur te komen tot een concrete verdeling van subsidies.

Daarnaast is er nog steeds sprake van een scheiding tussen de mate waarin een culturele instelling presteert op inhoudelijk en zakelijk vlak. Een gezelschap dat er zakelijk een potje van maakt, kan op inhoudelijke gronden toch opnieuw subsidie toegewezen krijgen. Dit voorstel biedt daartoe geen bijdrage.

Wat wordt beloofd is het goed kunnen schrijven van nota's en de mate waarin plannen aansluiten bij doelen van de politiek. Dat leidt hooguit tot goede notaschrijvers. Ook biedt Verschil Maken geen enkele impuls tot het zelf genereren van inkomsten. Waar zouden instellingen het voor doen? Ze hebben maar weinig plezier in ondernemerschap.

Hoe zou het wel kunnen? De kunstsector is een samenraapsel van bedrijfstakken. Veel culturele instellingen zijn te vergelijken met onderneminkjes uit het midden- en kleinbedrijf. Ze kampen dan ook vaak met dezelfde problemen als het MKB uit de commerciële sector: gedoe met personeel, belastingen, administratie. Hoe hebben ze dat in de commerciële sector aangepakt?

Een voorbeeld: in de tuinbouwsector zijn lang geleden, op initiatief van de sector zelf, coöperatieve verenigingen opgezet, researchinstituten, veilingen en banken. Deze instellingen bestaan nog steeds. Natuurlijk kan dit voorbeeld niet één op één worden getransponeerd naar de culturele sector. Wél het erkennen van het belang van gezamenlijk initiatief, van serviceverlenende intermediairs, om gezamenlijk kosten te besparen en vraag te ontwikkelen.

Bij veel culturele instellingen is de afgelopen jaren de communicatie-afdeling gekwadraterd, terwijl deze inspanningen niet leiden tot een significante stijging van de vraag. Dat is hoogst opmerkelijk. Het ontwikkelen van een vraag is dus bijna niet te realiseren met alleen maar communicatie-activiteiten. Dat moet komen vanuit het onderwijs. Nu biedt het onderwijs geen enkele impuls tot culturele deelname. De door culturele instellingen geboden educatie helpt wel een beetje, maar dat is toch niet de essentie.

4.b. Referent: Annelys de Vet, grafisch ontwerpster

In reactie op Piet Barendse: het krijgen van een subsidie geeft óók een stevige impuls, daar wordt te gemakkelijk aan voorbij gegaan.

Een opmerking over het arts council-model: het is herkenbaar omdat het één naam heeft. In Nederland zijn ook de fondsen te zeer versnipperd. Als die onder één noemer gebracht zouden worden, zou dat ook wat steviger overkomen.

De discussie over het systeem wordt nu gevoerd vanuit het beleid, te weinig vanuit het perspectief van de kunsten. Nu leidt het beleid en volgt de kunst, dat moet andersom zijn. In het debat mis ik de levendigheid van de kunst. Een politiek debat over kunst zou toch een andere vorm moeten hebben dan een debat over landbouwsubsiëring. Het debat zou levendiger, heftiger, urgenter gevoerd moeten worden.

Tenslotte wil ik het belang van cultuur in het onderwijs nog eens onderstrepen. Dat is ook bepalend voor de afzetkant van de kunstmarkt. Er zou geld van de kunstbegroting naar onderwijs moeten gaan, en omgekeerd geld van de onderwijsbegroting naar de kunsten.